

სახორცილო გაზეთი

გ ა ზ ე თ ი ს ო გ ა ს ი :

გაზეთის თვილი	3 მ.	—
გაზეთის წლილი	4 მ.	—
გაზეთის წლილი	3 მ.	—
გაზეთის წლილი	4 მ.	—

მკითხველი წავაძლი

გ ა მ ო დ ი ს თ ვ ე შ ი ო რ ჯ ე რ

ს ე ლ ი ს მ ო წ ე რ ა შ ი ი დ ე ზ ა :

თფილისს სახორცილო გაზეთის რედაქციის განცხადებით, აღუბლინის (გ. წყნეთის) და ს. სტამბაში, სერგიის ქუჩაზე, სატინოების (სსს) თფილისის გარეუბანში მდებარეობის აღწერა: *Во Тифлисе, во конторе редакції «СѢЛЬСКОЙ Г. ЗЕТЛИ», при типографіи Дубовица (Г. Церетели и др.)*

№ 21 შაბათი

IV

30 ნოემბერი, 1871 წ.

მ ი ნ ა ა რ ს ი :

ინდოეთში სარკი—სეპე.—ძღვარი.—სამეცნიერო ნაწილი: ტელეგრაფი.—სამეცნიერო ნაწილი: რა გავლენა აქვს გარე სიძველეზე სიძველეს და ადგილებს (გაგებობებს).—სამეცნიერო (დროებითი) გარკვევები (გარკვევები) გარკვევები.—რუსეთის ამბავი.

ინდოეთში სარკი—სეპე.

ჩვენში შესაჯავრებულ ცხენებს სმარტონ და შეხამებულია თუ უფრო სარკი. ინდოეთში თუ შესაჯავრებულ და შესამეცნიერებულ სმარტონს; ამ სარკის სეპე ქვეყანაში. იქაური სარკი და ფურები ძალიან ჭკვიანნი ჩვენს სარკისა უფრო ჩქარი სიძველე იცის; ცხენის გასწვრივს თუ შეუძლიან; სურსეად გიდეგ მართლაც ჩონით სავსე გეგები აქვთ, რისგანაც იმით უზომად სარკისაგ ეძინან. ეს სარკი მართლაც სარკისაგ ან უჩინან, ჭკვიანებიც არიან, მაგრამ ინდოელი მანინც და მანინც ძალიან დიდფარგისაგ ეძინან; იმით ან თუ ინდოელი მოსატინა აქვს რამე მსგავსად, ან გიდეგ წასვლით რამე სხვაგან უფრო—ურთში სარკის ამბავს; ან თუ გიდეგ სხვაგან უფრო სარკისაგ რამე ცხენის მავრათ—სეპესაგ ეძინან უნაგონს, გარდაჯავრება და მიდის. ისე ჩქარა და-

დის, რომ დღეში სეპეს 80-დან 90-მდე ვერტი შეუძლიან გაიროს და სარკისაგ ცხენსე ნაგები მოუხდებს სოღმე გსავი. ინდოეთში თავადიშვილებიც თუ (გინაგები) ეკიპაგებში სეპეს შეამძინ სოღმე. ეკიპაგებში შესამეცნიერებელი რძის ფერს სარკის აარჩევენ სოღმე, რქის ოქროთი დაფარევენ, ზეად გიდეგ სარკი უაჯარს გადაფარებენ და როგორც გარე ცხენი სწორეთ ისე მიაქროლებენ სარკი (სეპე) ეკიპაგებში. ჩვენში თუ ეკიპაგის მავრათ წასვლის დროს ურთში ამბავს სარკის, ურთს თანდაც გადაფარებენ და ისე წავლენ სოღმე—ტარკით და ჩვენში თუ 40 ვერტი გაიარეს, გარკია.

როგორც ჩვენში სოგოერთ ადგილებს იცინა კამ ბუჩქის დასჯადენ სოღმე, ისე ინდოეთში სეპეს დასჯადენ სოღმე. ან იცით როგორა სჯადენ ჩვენს გამეჩენს? სოღმე გინასვთ, რომ გამეჩენს, სარკის და ცხენებს—ორ-ორი ჩლიქი აქვთ ეცვლებს. როგორც გამეჩენს მიიყვანენ სოღმე ნაღბანდთან - გადაქცევენ და ნაღბანდი უკვლავ ჩლიქედ ითით ნაღს მიყვანეს. ფესად გიდეგ—ორს; სწორეთ ასე მოეჭვიან სოღმე ეცვთე სეპესაგ.

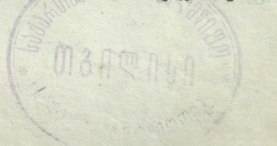
ძღვარი.

ტყვის ნაზარს, ერთ დაქანებულ ალაგსე, ბუჩქების შუა ბლომით არის მარწევი. როგორი გაუსარდათ უმარწეველებს, ეს ალაგე რა იბოგეს! ისინი მშინვე მიუჭვენ მარწევის გრეფას. მზე ჩავიდა გიდეგ და იმით

მარტო ჭვეთ მოსწრეს მარწევის მოკრეფა. სეგელ გიდეგ მოვიდეთ აქ, სეგელ სევითაც სულ დავკრიფთ, ეკიპაგებენ ისინი ერთმანერთს, მაგრამ იქ სევით შსამანი გეველი სტინოებებს. მართლაც შსამანი გეველი უშსამანის ადგილათ გაიჩნება, მაგრამ შეიძლება უმარწეველს სრულეთაც ვერ დაინახონ გიდეგ და სხლო მივიდენ; იმ გეველის გუნით თუ შეიძლება გარე მოკრეფეს. გინ დაჭეფარეს უმარწეველს ამ გეველისაგ.

შატარს მუხის ჯავები შემოტრეშინ დიდი მუხის სეს; ამ სეში. ფულეროა, სის სავით და ბალსით მოფინილი; ეს ფულერო ძღვრის სწორეთ; ან წყლის ის გორგელსავით მოღუწეული და სინის მთელი დღე; სანდისის ის ერთი გვერდიდამ მორსე გადაზრუნება და ამასთან იმის ეკელებსე სავით და ბალსი ეკებს; სანდისე, როგა უმარწეველი წავიდენ შინ დასძინებლათ, მშინ გიდეგის ძღვრის, გაიზომარა, გაამთქნარა და გამოვიდა ფულეროდა. ცხენის შირი იმის ცოტათ ღორს მიეგავს; იმის თვალები როგორც წინართ და გულ-გეთილათ გამოფურგბან ათასი ეკელების შუა, რომლებითაც დაფარულია იმისი რგავლი სხეული, ეკელებსე ჯერ გიდეგ იქნენ ბალსი და სავით აქვს დატეხული რომ შორიდამ ბალსის გრეფას ჭეგეს.

ამოვიდა მთავრე და ალაგ-ალაგ ჩამოსანთს ტყეში ფოთლების შუა, მაგრამ მანინ ტყეში როგორც სხვანართ სეკა. დღიურ ფრინველებს და სხვა ცხოველებს სინისავით. ძღვრის სხლო გაიარს გვერსამ, გაფრინს ბუმი, მაგრამ იმაზე სრულეთიც არ

შეძინება; ძღვრამ იღის, რომ იხინი არ სხლებენ იმას ხელს—იხინი ეგლებს ეშინიანთ. ტუის ასლო ერთი სოფელის ბღაი; ძღვრამ შეძრამ იქა და ექებს ხომ არსად ჩამოკარდნიდა შიქივე ადრეულა გჳელი ან მხსალი. გერა ანოკარა იქ უმადრუმ და გამობრუნდა ცარიელი დაღლიბუელი გუჭით. გზაზე იმან მრავალმარჯვა ანოკა, ამოუთხარა მირეპი და შეკამა; იქვე მიწაში რწყიდის-დედის ჭიან შესვდა, ისინც არ დაიწუნა. ერთბაშით ერთი ბუჩქის ასლო სარეულის დროს იმას რადღრ სხვანიირი ხუნი მოესა მს, ბუნჭესე მოწესე ბუნსანკლები—ცოფის ჭიები სხვა დან. ჭადმა რომ განსკელიტოს ეს ბუნსანკალი სელით, იმის ხელზე ტუჩვი აბურთება, ისეთი მწყველი სისხლი აჭვით ამ ბუნსანკლებს. ჭადმა, ან სხვა ცსოკლებს რომ შეკამოს ეს ბუნსანკლები, მაშინვე ავათ განდებს და სპმინელ წვალუბაში მოკვდება. ძღვრამ გი მივიდა ბუჩქთან. და მიიერთო ის ბუნსანკლები რამდენის და-ჭკრად გი მოასწრო, —იმას ცოფის ჭიის შხამი არა სწყინს.

ძღვრამ მშვიდობა ჯერ გადაეცა, მაგრამ ირხურაყა თუ არა, ძღვრამ დაბრუნდა თავის სადგომისაკენ; თან გეცე გი არ შესიდა გზასედა, რომ დატვირდა. ავიდა მადლობაზე თავის მუხსთან და უკანასკნელათ იყურება აქეთ-იქით ეგება დაჯინსო რამით. ურბო სუპნით გაიგო იმან შხამიანი გველის სიასლოვე და დაინახა გადაეცე ის-მადლობის ძირში, სიცივისგან შესეული და მიამლული ბაღასში. ძღვრამ და გველის შუა მიწა ძლიან დაქინებულია და მართალია გველი შორს არ არის ძღვრამისგან, მაგრამ ამან ფეხით წასვლა ესარება, უფესოთ გი იმას ანტ გუმი-ნელდება: მოიბღურსა გარკდის მსგავსათ, თითქო ძილს ახირებსო და უფიქრელათ დაგორდა. ჭადმა რომ დაგორეულიყო ესე სრულებით დაბეჭეოდა, მაგრამ ძღვრამ ეს არაფრან მიაჩნა, თავის ეკლასზე ის ისე მოკარავს, თითქო ქვეშ უწრთუვის ბალი-შუბი უშლიდაო. ძირის ის გიამაღ და მიდის გველთან. ამანც გაიგო ძღვრამის მოასლოება, მიუბრუნს თავი, დაალო ზირი, ჯავრობით უხისინეს და უჩეკებს ის ძღვრამ თავის ორბთ გაყოფილ ენას; მუტი ხიავსაკობისგან თაფლები ისე ბრწყინავს, თითქო ტელსლი ჯინთო იმთამაო, მაგრამ ძღვრამ არ ეშინის. ის მივიდა ასლო გველთან და მიკარდა. გველი იფხინებს სპინდლათ და ჭებეს ძღვრამს რად-

შეუძლიან ხან ტუჩში და ხან ფესში. სხვა ცსოკელი იმისთანა გუხისგან მოკვებოდა და ძღვრამ გი იხინი არას ანებენ. ის ანტ გი სწყის და ტლილობს გველს, ზირით თავი დაუჭიროს, თითქო იმას არა ჭებენო და ბოლოს მოასყნას ძღვრამს გველის თანის დაჭერა, მიკვლა, მიამლა რვიანათ და წვიდა ნელ-ნელა შინისკენ.

მე დიდი ხნაა ამოხული იყო, ნამი გაშრას გი-დედ ბაღასზე, რომესაც უმარელები მოვიდნენ ცარიელი კვლითები მარწყვის დასკრეფათ. იმით არც გი მოჭიფებოდათ, რომ ძღვრამ იქნას სიკვდილისგან მიაჩნის რომელიმე იმთავანი.

სამცენიერა ნაწილი.

ტელეგრაფი.

(გაგმელებს)

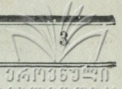
ჩვენ სვეთას ვსაქვით, რომ არის ორნიადი საშუალებს დატუშისთვინ: ერთი იმისთანა ნიშნისა, რომელიც მთელ სიტყვებს ნიშნავს და მეორეც იმისთანა ნიშნისა, რომელიც მარტო ასოებს ანიშნებს ხელზე. ამ ნიშნებით ძლიან ბეგრი დროება უნდებოდა ხელზე ამბის გასაკებალად ამისთავის რომ უნდს ეძებნათ ის ნიშნები და ასოები, რომელთაც ანიშნებდნენ. მანამ ერთი ასოს მოსძებნიდნენ, მანამ ბეგრი დრო მიდიოდა. ამში მამინ დაგვწმუნდებოთ; რომც გავიგებთ რომ დატუშის ლქისკონი შეიტაცვს ახადგან ის ორმოდენი ათასმდინ სიტყვებს.

გეგებით მოსიარულეებს ქმონდათ თავიანთი ნიშნები, რომლითაც თავიანთი გარემოებას ანიშნებდნენ, მაგალითი გავიყინილი სოფტის და ტომარა ზურბითა ნიშნამდა, რომ სწვეოლენ სადილზე და სს. მაგრამ ამ ნიშნებით ჩვენ წინაპრებს ვერ შეეძლოთ თავიანთი მხსრი გაჯანტათ ისე როგორც რიან.

ამ ნიშნებით სელამდგენელადნენ და ერთმანეთს ატუებინებდნენ კარგა შორ მანძილზე და ეს იყო მხოლოდ მანამ ელექტროულ ტელეგრაფს მოვიგონებდნენ. შემდეგ ელექტროულ ტელეგრაფებს ანიშნული ალაგი დაიჭირა იმ ტელეგრაფებზე შორას, რომლებსაც უწინ ხმარობდნენ. მართალია, თუმცა ამბობდნენ, რომ ორ ტოტიან ტელეგრაფს შეეძლო ისე ნამდვილათ ანიშნოს, როგორც ესლანდელი სიგნალისტები ანიშნებენ მაგრამ ხანდახან გუგებარია. სიღნაღისტი დგას სტანტინში და აქეთ იქით ისედება, ხომარისადგან ანიშნებენ, მაგრამ როცა ბურუსიანი დღვა, მამინ იმას ვერ შეუძლიან დაინახოს ნიშნები.

მეოხან, ზოგი ერთმა შეითხველას იცის უხილავი, მოძრავი ნივთიერება, რომელსაც ელექტრიკოს ეძახიან. მთელი ქვეყანა არის იმითი სავსე და არის საჭირო ნივთიერება. ეს ჯერ გადაეცე არ არის გავებული, მაგრამ იმის არსება შეგვიძლიან იმის მოქმედობით გავიგოთ. ვისცხ სურს ამისი ძალია გავება, ამას შეუძლიან აიღოს ლქა და კარგა მაგრამ მალზე წაუსოს, მაშინ ის ნახავს რომ პატარა ჩალებს მიიხადამს. ვისცე უფრო კარგათ სურს ამის გავება შეუძლიან ამ სხვით შემოს ტილიდრში ჩქარ-ჩქარს ხსენით მოაგროოს ელექტრიკო, მამინ დაინახავს, როცა სელს მიუახლოება, ელვის მგზავს შექმს. აი ეს იწოდება ელექტრიკოდა ე. ი. ისეთ ელექტრიკოდა რომელიც ხსენით ჩნდება. არის კიდევ სხვა ელექტრიკო, რომელიც გალვანიუმიან ანუ ვოლტოვის ელექტრიკოდა იწოდება. ესეთი ელექტრიკო მამინ წამოდება, როცა ხამიურად შეერთდებიან სხვა და სხვა ნაირი ნივთიერებანი.

რომ უფრო სავრძობლად მოგროვდეს ელექტრიკო, ამის მოგონებებს უნდა მოვუბნოთ

ისეთი ღონისძიებას, რომლითაც შესძლებოდათ დიდხანს შეინახვა ელექტრიკოსი, რომ განვირგების დროს განმარტდებოდა. რატომ განმარტდებოდათ ელექტრიკოსი, რომ ელექტრიკოსი მასწავლებელი უფრო ჩქარა განვირგების, ვინაშე უფრო და რეზინი კი იმის სიარულს ხეუბებს, მასთან დაიწვეს სხულებს დაუფრავს კარგ და სრულ გამტარებლად. ელექტრიკოსი, განჩინილი ხსენით და გალვანისებით, ანთან ესეთებია: ელექტრიკოსი ხსენით განჩინილი იწოდება მარტივად (უბრალოდ) და რიტებით ერთად ბეჭდის არ არის, მაგრამ ძალიან კი დიდი აქვს; ვოლტერის ელექტრიკოსს კი მომეტებული ელექტრიკოსი აქვს, მაგრამ ძალიან კი ცოტა; პირველი თითქმის ადვილად განვირგის თვით ცრუ გამტარებელ სხუელში და ფრთხილად განვირგის სხლმე ტარილიდან მთორე ალკაში. ეს ისეთი მრთელია, რომ კლდის მოგლეჯის შეუძლიან. ვოლტერის ელექტრიკოსს მუდამ კარგი გამტარებელი სხუელი უნდა და თუ არ შევხვდეს ესეთი სხუელი, მაშინვე გადახმულ მართუნზე სრულებით შედგება სხლმე. ეს ელექტრიკოსი შეიძლება შევადროთ ორთქლს, რომელიც ქაბიდან წუნარად ამოდის; უბრალო (მარტივი) ელექტრიკოსი კი ემგზავება ორთქლს, რომელიც ძალიან შეუქმულია და რომელსაც შეუძლიან განეთქოს ის, რამდენ შიგნის.

გამოანგარიშებულია, რომ მოდიფიკაცია (ანარადი) უფრო ბევრი ელექტრიკოსს მოაგრებს, ვინაშე თვით ელვა.

ელექტრიკოსს მიუხედავად იქნენ ძალიან ცოტა ვინაშე, მაგრამ ამ ცოტა მიწის სიღრმით ბევრი რამ განცობობის სსარგებლო მოგონებს. მარტივი ელექტრიკოსს მოქმედობით და მისი განჩინის შესწავლით მოგონებს მესხის ატლებს; რომ უიანა არა მოისტეს რა; ვოლტერის ელექტრიკოსით მოგონებს ძალიან ბევრი ცხოვრე-

ბის სსარგებლო. მოაგრებს რამდენიმეს ვოლტერის ელექტრიკოსს ერთად და ამ სსარგებით ელანარკების რამდენიმე კერით განმარტებულია ერთმანეთს;

როგორც გაიგეს, რომ მდნეული ელექტრიკოსს ატარებს, მაშინვე მიხვდნენ იმ მხრს, რომ შეიძლება რომელიმე ანარკი სსარგებლობინ, ამისთვის დაიწვეს გამტარად და დაწმენდნენ, რომ ელექტრიკოსი ისე ჩქარა, რომ განვირგის ვერ შეუძლიან მისწავლეს და შეუძლიან არა თუ სწორეთ, არამედ დახლანკილ სსარგებლებს შეუძლიან განვირგის. ეს მოვლიანება განვირგის ანათს შეიძლება ორმოდან რავს წელს (1748). შემდეგ კავალთმ გამტარად მთელი თხუხულებს ამ სსარგებლობაზე, რომელიც ატარებდა, რომ მართუნში განვირგის რამდენიმე ერთად შეკრულია ნაპრწყალი, რომლითაც სსარგებლობინებს ამანავს დაწმენულ ვადაზე.

პირველათ ელექტრიკოსი ტუმბოვანი განვირგის რაღანდამ ანათს რავს თექვსმეტს წელს (1816 1), ქალაქს გამტარსმით. შემდეგ რატომ რამდენიმე გამტარად, მაშინ დაწმენდნენ იმის სსარგებლობაზე «რომ განვირგის ელექტრიკოსი არის ერთი სსარგებლო გლრთანანი, რომ ამას შეუძლიან რამდენიმე ანათს კერსი განვირგის».

«რისთვის», განარტებულს რაღანდამ, «აქამდინ არ გამოიკვლიეს ამ ერთეულ კურირის ვითარება? და თუ გამოდებოდა, რისთვის ჩვენ კორაფს ბრანტონში არ უნჩვენდნენ ამ კურთვლით აწუქოს ღონდონში თანვის მინისტრებს?» აი ეს ფრანკებში ამტკიცებენ უფრო იმ შემთხვევას, რატომ ესლანდელ ტუმბოვანს სარგებლობა მოაქვს.

თუ რომ რაღანდამ მარტივი ელექტრიკოსს მავინათ, ვოლტერისას ესმარს უკვეკლათ ის ანარკიდან იმისათან იანარად, რომლითაც შეიძლება დატარება. მართალია იმას ვერ

მოუხდნა თანვის გამოცდილებს, მაგრამ პირველათ იმან დაამტკიცა, რომ ელექტრიკოსი მართლში განვირგის უფრო ადვილათა და თვითონაც შეიძლება ძალიან სიგრძე მართლში განვირგის. ამ მართულს წვერები დახვეული ქეჩონა და არის ჩარჩოზე, რომელიც გორისონტარულათ თორმეტ-თორმეტი მართული ქეჩონა და განკეთებული; ეს ჩარჩოები ერთმანეთს ორთხუტით შორდებოდნენ. ძალიან ბევრი განვირგის ქეჩონას განკეთებული ამ მართულს და მართულიც შინაწლის მიხუტე ეკიდა. ბაღანა მატული ცრუ გამტარებელია ელექტრიკოსი. ეს ელექტრიკოსს არ უშეუბნა, რომ აქეთ იქით განვირგის, არამედ სწორეთ მართლში განვირგის. მართულს წვერებს ქეჩონას ელექტრომეტრი განკეთებული.

ელექტრომეტრი ისეთი დროს, რომლითაც განვირგის ელექტრიკოსს ანსიობას; ეს ელექტრომეტრი შესდგება ორი ანტანდელდელი გულის ბურთისგან, ეს ბურთები ქეჩონას ძალიან წმინდა ტილოს მიხუტე.

რატომ ელექტრიკოსს არ არის, მაშინ ეს ბურთები ერთმანეთს ეკვრებიან, და რატომ არის მაშინ კი ერთმანეთს შორდებიან.

რატომ ერთ დროს მართლში ელექტრიკოსს განვირგის, მაშინ ორთხუტე წვერებსზე, ელექტრომეტრის ბურთები განმარტდებიან ერთმანეთს. რატომ თითს მიადებდნენ სხლმე მართულს, მაშინ იქამდინ ელექტრიკოსს გამოდიდა და ბურთები მიდებდნენ სხლმე უწინდელ მდგომარეობას. თუ რომ ელექტრიკოსს დაქეჩონად ვისზე იმ დროს, რატომ ორთხუტე მსრია, თანვის და ბოლოს მიადებდნენ განცალკევებულ დამბანის, მაშინ ელექტრიკოსს და დამბანის სხამ ერთ დროში ისმოდან. ამ სსარგებლობას სსარგებლობას: ხედავს, სმენას და შეხება დაამტკიცდნენ რომ ერთს დროს უნდება ელექტრიკოსს ნა-

პრეწკალი როგორც დამბანას, ისეც რვა მილ გაბბულ მართულს.

ამასთანავე დარწმუნდა რა, რომ ელექტროკო შეიძლება გაიგზავნას, მშინ იმას უნდად განმოცდნან ანბის გადატემა ერთ მართულს წვერიდგან მეორემდინ. იმან თავის ბაღში სამოცდა თხუთმეტი (75) სჯენი რე გათხარა და შეუის მილიო გუყარა რგინის მართუნი და ისე ჩაიფლან ამ რუმი. მერე იმან მალიან თხელი რგინის ფიტარო მონას სკეუნდის ღერს, ამ ნინათ როცა გააკეთა სსათუბი, მშინ მართულის თავსა და ბოლოს გაუკეთა ესეთი სსათუბი, თვითეული სსათი სკეუნდსც (წაშს) სტემდა. რგინის ფიტარსე ისლენენ ასოები და ფიგურები, და რმდენიმე შემოკლებული ფრასები, ამ ფიტარის სკეით ამოკრილი ნიშნებით შეერთებული იყო სსვას თხელ-პირ განიერ ფიტართან, რომელიც გარშემო თან და თან ვაროგადებოდა, ეს იმასვე იყო დამოკადებული, როგორც ტრანსლუბოდა ფიტარო, გასვრეტლიში გამორიდებოდნენ სოლმე ასოები და ფიგურები.

რომ ტელეგრაფი მომზადებაში მოსულიყო, ამისთვის ამ ფიტარებ შვეშ იდგას ელექტრომეტრი (ელექტროვოს სსსამი), ამ სსათი მომზადებული ტელეგრაფით, ვისაც კი სურდა ამბის გადატემა სსვანას, იმას უნდად მოცდნან იმდენი ხანი, მინამ ასოები ნახვრეტში არ გამორიდებოდნენ. გამორიდებოდა თუ არა, მშინვე ელექტროვოს მართულში გაუშვებდნენ, და მერე წვერშიც ისეც ამ ასოს ჩკენებდა, ამისთვის, რომა ერთ წვერში რომ სკეუნდი დვარმდა, იმავე წარს მერე წვერშიც დვარდა, ამისთვისაც ამბავი ჩქარა მიდიოდა

ამ მანგალით ჩვენა ვხვდით, რომ აქ მარტო უბრალო, (მარტოვი) ელექტროვას ნახარი. მკრამ როცა, საბუნდოროთ, გადავ-

ნინში ფიქრით მოუვიდათ, მშინ ტელეგრაფი წარმატებაში შევიდა.

რას გავლენას აქვს კაცის სიძროთელესე სადგომ სსხლებს და ადგილს?

(გაგრძელება).

სისუფთავე არის ეპირველისი საჭირობეს ტუვეების სისადის დანვისათვის, ამისთვის, როგორც სადგომი ოთახები და ტანისამოსი უნდა იყუნენ სუფთები, ზგრეთვე იმათი ტანიც; ამისთვის მალ-მალე ხანობი წასვლა ტუვეების სისადეს მოუტანს დიდ სარგებლობას.

* *

ტუვეები ძალიან არ უნდა ამოშარს; იგინი უნდა ამოშარს იმდენად, რამდენათც იმათი მალა და ღონე აიტანს. იგინი უნდა ჩკეთებდნენ იმისთანა საქმეებს, რომლებსაც თავისუფალი კაცები მიეღვადილათ ასრელებენ, იმისთვის რომ ფიქიკერი მალა ტუვეებისა არის ბევრათ ნაკლები თავისუფალი კაცების მალასე.

* *

შველას საჭრობილეს უნდა შქონდეს საგუთარი სამეურნალო ანუ ოთახები, სსდაც მარტო ზავთ-მუგებებს შეეძლოთ წოლა. ამისთანა ზავთმოფების დანწოლი ოთახები უნდა იყუნენ მომორებული სსვას ოთახებზე და იმისთანა უწადლებს უნდა მივაქთოთ, როგორც ჩვეულებრივ სსამეურნალოებს.

* *

ბევრი ილანარაკეს იმასვე, თუ როგორ უნდა დატუვეონ ტუვეები: თათო თითად თუ სუყუელნი ერთად ერთ ოთახში. თუც

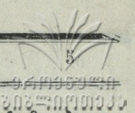
პირველ ნინად დატუვეებს უფრო ხნობს ტუვეს, მკრამ გაიგუნენ და მორალურ (ხნობობით) მხართ კი დიდ ვნებას აძლევს. თუ კარგად ზავუნებთ ცალკე ოთახებს, თუ ამასთანავე ის ხსრიტ გვერებს სსხეში, რომ სსპურობილები არიან მოგონილი ტუვეების მორჯულებისთვის, მშინ ტუვეს ცალკე ოთახში დამწუვევას მიძიედ ღადრ გჩვენება.

* *

დამნაშკები დილხსნს არ უნდა დატუვეონ საჭრობილები. პირველად უნდა შეუმოკლონ კანდ ტუვეობისა, რითაც მიეცემს მანგალით კანცობობის სიყვარულიან. სსუყროდ და ოცის წლის ვადით დატუვევებაზე რაღა ვილანარაკოთ, რადგანც ამდენი ხნით დატუვევებულები იტანჯებთან ნელ-ნელა და ისე კვებებიან. ძალიან მკანტრად დასჯას და დიდი ხნობით დატუვევას ხუთი წელიწადის მეტს არ უნდა შეადგენდეს; მერე უნდა გაბოშონ ტუვე და მისცენ იმ სსხაკადობას მივარჯულობას ქვეშ. რომელიც ამ მინსსათვის არის შემდგარი რომ დეკმარას გამოშვებულ ტუვეებს. თუ ის კიდევ არ მორჯულებებს და წინანდებულად კიდევ დასშვებს რასმეს, მშინ რამიბრმა და სსასლებლად უნდა გზგვნონ. თუ დამნაშკეს მალე მორჯულებას გვსურს, მშინ იმას ზღვრსიანობა უნდა დეწუოთ, უნდა ვალანარაკოთ კარე მასწავლებლებთან, ღვედელთან და ექიმთან, უნდა წიგნები ვაკიბოთ და ვწწწინოთ და შეითხვეულებსამებრ ხანდისხან გზგუთებიც უნდა მივცეთ. სსსოგადოდ უნდა გვცნადოთ, რომ ტუვე უსაქმოდ არ იმუგებოდეს, ამისთვის რომ უსაქმოდ ყოთნა ცუდ შხრებს შხადეს იმის თაშვი.

* *

ტუვეებსა კარგად შენახას სულ უნყოფოდ ჩაიკლის, თუ განათვისიყოფების შემდეგ ტუვეებს წინანდელ ცხოვრებას არ გავუმჯობესებთ. თუ

საქართველოს
საზოგადოებრივი
საბჭოთაო
საგაზეთო
საბჭოთაო
საბჭოთაო

წარმოადგენთ იმ ძალ-დატანებას, რომ-
ლებითაც იგი ამდენხანს იტანჯებოდა რომ
ეკრ იმპერატორს თავის ნებად და ვაღან ზრ
ედა თავის ზრესობისათვის ზრუნვა; მშინ
ცხადან დაინახავთ, რომ შემდეგ განთავსუ-
ფლებიან იმისთვის ძლიან მწელი აქნებს
მწელი ცხოვრების მიზნის ამოწმება. თუნდ
რომ კიდევ ჰქონდეს ტყვეს იმადენა ძალა
და ღონე, რომ შეეძლოს ცხოვრება ზატოა-
სან შრომითა, მანინც სწავლადობის მხრით
ის შეზღუბა დაბრკოლებას, რადგან წინადა
ბრკოლები აზრით მას კიდევ ვაგზავდა და დამ-
ნახვევად ჩასთვლიან და სპეშიად არსად მიი-
ღებენ. ამ სხვით ცხადათა სჩანს, თუ რანა-
რად კარგია და სწავლებლო იმისთანა სწავ-
ლადობის ზრესობა, რომელსაც მიზნად ექ-
ნება დახმარება ხლად გამოყვებული ტყვეები-
სა, რომ შეეძლოთ ზატოასან შრომით ლუკმა-
ბურის ჳამა.

* *

საგლახაობის მახანი და დანიშნულება მდ-
კომარობს იმში, რომ მათში შეტოვრონ თა-
ვი იმისთანა კაცებმა, რომლებსაც არა აქვთ
ძალა თავის საკუთარი შრომით მოიპოვონ
საზრდო. საგლახაობის შენობებიც უნდა
იყენენ ამენებულები ისე როგორც სხვა სა-
ზოგადო შენობები. ხელი ადგილის მდებ-
რობა, განიერი და განათებული ოთახები,
კარგი წყალი, ბაღი, საზოგადო სამსახურლო,
სამუშაო და საბურ-საჭმელო ოთახები, კარ-
გი ჰქერის გასაწმენდი მოწყობილობა (ვენტი-
ლაცია) და განთობა შეადგენენ პირველ პი-
რობას კარგი შენობებისას. ზარმაცე და მ-
წაწლად კაცები არ უნდა შეუწყნან საგლახაობი,
რადგანაც თავიანთ უფა-ქვეით შეიძლება
ჩაიფუტონ სხვა ამხანაგებიც და ამას გარდა
აგინი დაიჭურენ ადგილებს, რომლებიც სხვა
ჩვეულებული კაცებისათვის უფრო საჭიროა.

ამისთვის ექიმები, საგლახაობი შემსუგული
კაცების გამოცდის დროს, რაც შეიძლება უნ-
და იფილიად მოიქცნენ. საგლახაობი მეოფი
კაცებისათვის სამუშაო საქმე რაც შეიძლება
ადვილი უნდა იყოს და შეეიფერებოდეს იმათ
ძალას, მაგალითებ იმათ შეუძლიანთ შეიმუშაონ
მინდვრები, ბაღები და თავიანთი ტანისმო-
სის შეკვრვა. ერთის სიტყვით აქ ძალადატან-
ებას და დასჯა არ უნდა იყოს.

* *

განსაკუთრებით იმისთანა სასწავლებელ-
ბრინ, სდაც მარტო დასახარებულ და და-
ბერებულ მხედრებს ინახავენ. არავის არა აქვს
იმადენა ნება მისთვის სხელმწიფოს თა-
ვის შემწარებისათვის დაზრუნვისათვის, რო-
გორც მხედარს, რომელიც მის სამსახურში
დასახინრდა ნუ დაგაჳლდა. ამისათვის ვაღან
ადევს სახელმწიფოს აშენოს იმისთანა სასახ-
ლები, სდაც შეეძლოთ დასახარებულ მხედ-
რებს შეტოვრონ თავი, რომ ცოცხათ არის
მანინც ტყვილად გაატარონ უკანასკნელი უსმი
თავიანთი სიტოცხლისა.

* *

ტყვეებისათვის უნდა გავაკეთოთ შკოლები,
სდაც იმათ შეეძლოთ ცოცხ ოდენი სწავლის
მიღება, რომ იმან სწავლის შემწეობით გაი-
გოს შრომის საჭიროება და იმისგან სარგებ-
ლობის მიღება, ამისთვის რომ ერთი იფიცი-
ურში (ბუნებითი) ძალით შრომას, თუ არა აქვს
აღზრდა და არ იცის რიგი ცხოვრებისა, მა-
ლე ასუსტებს დატყვევებულ კაცს და დაჩრებს
ისეც უმეტხრი თავის შეცდომილებაში, რო-
გორც ამას ხმარათა გუდავთ ხოლო ცხოვრე-
ბაში. ამისთანა სასწავლები უნდა ჩაბარონ
ჳეშხრიც კანთ-მოყვარე მოქალაქეებს, რომ
იმათ კეთილ-სინადისაანად ადევრონ უფრად-
ლებს მათში მყოფ მცხოვრებლებს, რომ ცუდი
უნეობის კაცებს არა ჰქონდეთ გავლენა და-

ნარჩენებზე, ხლად შესულებზე, რომლებთაგა-
ნინც სოციალები უნებურად გახდნენ დახმარა-
ები.

* *

სოფლები. ალაგები. ქალაქები.

ავათ-მყოფების და მკვდრების რიცხვი
სოფლებში უფრო ნაკლებად არიან, სინამ ქა-
ლაქებში, თუმიტ განათლების გამოიფრებამ
მაელ შეამცარა რიცხვი მკვდრებისა. ერთ ად-
გლას ბევრი ხალხის შეკრება, მღებარება
და შენობა ქალაქებისა, ცუდი უფა-ქვეით და
ჩვეულებება, არის პირველი მიზეზი ავათ-
მყოფების და მკვდრების რიცხვის გაბევრე-
ბისა. რამდინც ქალაქები დიდდებიან, იმ-
დინად ბევრდება რიცხვი ავათმყოფების და
მკვდრების.

* *

პირველი მიზეზი სოფლის ხაღხის სისა-
დისა, ავათებისა, იფრებებისა, მომეტყუ-
ლი სიტოცხლისა და ენერგული მოძრობისა,
არის ისა, რომ იგინი სცხოვრებენ კარგ ჰქერ-
ში, ავარჯიშებენ თავიანთ ტანს მუშაობაში,
ცოცხტოცხანი სცხოვრებენ ერთად და სხვანა-
ამისათვის ავათ-მყოფი კაცები ისე კარგად
კვრიბრით მოიჩვენენ თავსა, როგორც სო-
ფელში ცხოვრებით.

* *

ვისაც სურს გაიგოს მღებარებას რომელი-
მე ადგილისა, იმან პირველად უფრადდება უნ-
და მიაქტიოს მის ნინადეს. ჳობიან ადგი-
ლებს ძლიან ცუდი გავლენა აქვთ კაცის
სისადგე. ამისთანავე ევკლა ალაგებს უნდა
ჰქონდეთ წყალი სასმელად და არც მდინარე
წყალში უნდა იყოს ნაკლებადანება. შემდეგ
უნდა მივიღოთ სახეში კიდევ ისა, თუ რა-
ნინართ მოქმედობს რომელიმე ალაგებზე ქა-
ლები. ამისთანავე სინახლავს, იფრმას და

მთების და გორების სიდიდეს აქეთ დიდი გავლენა. სოფელები, რომლებიც მადლობაზე სდგანან, მეკლავი ითვლებიან სად ადგილებად თუც ეს მოხდება იმისგან, თუ რა ნაირ ზი- რობაში სცხობიან. პლატონი ურჩევდნ აუშენებინაო ქალაქები მადლობ ადგილებზე, როგორც იმისთვის, რომ მტრებისგან ადვი- ლად დაეცვათ თავი, აგრეთვე სისუფთავის და სისადის გულისთვისაც. ჭაობიან ცხელ მს- რეებში ქალაქები უსათუოდ მადლობ ადგილებ- შუ უნდა იყვნენ აშენებულები. მოხდება ხოლ- მე, რომ მადლობ ადგილებსუფადა აჩიან ხოლ- მე ჭაობები და ტბები, რომლებიც მადიან ცრუები აჩიან სისადისთვის. იმისთანა მად- ლობ ალგანს მდგარი სოფელები, სადაც ჭაბი თავსუფლად ვერ მიდის, იმათი მცხოვრებ- ლები უფუფლთვის სნეულები აჩიან და უფორ- მისი, როდესაც ცხელი წყნუფლია. როდესაც სადამო უსძუე ჭაბი უცბათ გამოიხველება და გაცრიალებს, ამასაც ცრუი გავლენა აქვს მცხოვ- რებლების სისადესე. ადგილი მამინ არის სადა და კარგი მცხოვრებლებისათვის, რა- დესაც წყალიც და ტუეც უსჭად აქვს. სისადე- შუ მადიან დიდი გავლენა აქვს ქარებს; ამის- თანავე დიდი გავლენა აქვთ არამტთუ მათ მა- ლას და დიდი ხნობით ქროლას, არამედ ამასაც თუ რომელი მხრიდანს მჭქრის. ესრედ მადიან გარიჩევს მუინვარე ქარო იმ ქარისა- გან, რომელიც მჭქრის ზღვებიდან და უდაბ- ნობადან.

* *

ეველს ზემო ნათქვამის მადლით ქალაქები უნდა ავამუროთ ამ ნაირ წესსე: 1) ქუჩები უნდა იყვნენ სწორები და საკმაოდ განიარე- ბი. 2) დიდი თუ ჰატარს მთადანებზე უნდა იდგნენ ხეები და იმათგან უნდა მიდიოდნენ სწორედ თავი და თავი ქუჩები. 3) სახლებით შორის ჰატარს ბალები მანინ უნდა იყვნენ

გაკეთებულები. 4) სახლების სიმაღლე უნდა იყვარებოდეს ქუჩების სიგანეს;—მადიან მად- ლი სახლები მანებელიან სისადისათვის, ამი- სათვის იგინი სემ ატაუწუე მეტი არ უნდა იყვნენ. 5) თითონ ქუჩებში ხეები არ უნდა იდგნენ, რადგანაც იგინი აჭურენ ჭაბის სი- ნოტივს და ავიწროებენ იმის თხვისუფლად მოძრაობას. 6) სარდალები ან ქუჩებზე მად- ლს უნდა იდგნენ, და ან ქუჩების თანსწო- რად და უნდა იყვნენ დცუელი წყლის დენი- საგან. 7) უნდა იყვნენ გაკეთებულები ტრო- ტუარები ანუ ბუფანები, რომლებიც იცვამენ სისუფთავეს და სანქროდ ამრობენ ქუჩებს.

* *

თითქმის მთელი ძველებური ქალაქები ისე აჩიან აშენებულები, რომ სისადესე უსათუოდ ცრუი გავლენა ექნებოდან; მათში აჩიან ვაწრო ქუჩები, ბნელები და დანჯართულები, ჭაბის თითქმის არა აქვს თავისუფალი მოძრაობა. მადიან განიერ ქუჩებსაც აქვთ თანაინთი ნაკა- ლულებანება, მავალითა; იმათ ცრუი გავლენა აქვთ სისადესე იმისთვის, რომ ზნებულში ჩრდილს ვერ წარმოადგენენ, ან თუ ისე აჩიან გავუანილები ქუჩები, რომ ერთი მხარე მთელი დდე იმუფიება მზეში, მამინ როდესაც მეო- რე სულ ჩრდილში იმუფიება. ქალაქებში ქუჩები არ უნდა იყვნენ შუერთებულები; ქა- ლაქის კარებები ისე არ უნდა იყვნენ აშენე- ბულები, რომ უშლიდნენ ჭაბის და სინათლეს თავისუფლად შემოსვლას. ბალები სახლების შუა აჩიან სასამოვრო თვალისათვის და სა- სარგებლო სისადისათვის.

* *

როგორც ერთის მხრით უნდა მივაქციოთ ურნადლებს ჭაბის განსალებს ქუჩებში და შე- ნობაებში, აგრეთვე მეორე მხრიდანსც უნდა მივაქციოთ ურნადლებს მათ სისუფთავეს, ამი- სათვის რომ მათი უსუფთაო ნათების ვრ-

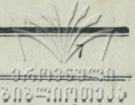
თად შეკრებს არის უპირველესი მიზნა სალ- ში ავთ-მუფობის გავრცელებისა. სასოგადოდ სიფაქსე და ტანის სისუფთავე ამტკიცებენ რომელიც მცხოვრებლების განათლებას, სოა- ლო უსუფთაობს და იფთხუმობს კი ამტკიცებ- ბენ სალხის გუნათლებლობას. ამისათვის სა- ჭიროს იუფს იმისთანა სასოგადობა, რომე- ლიც თვალს ადგენებდეს ქალაქების და სოფ- ლების სისუფთავეს.

* *

პირველად უნდა ვაპროუროთ ქუჩების სისუფ- თავესე: «სისუფთავის წყალობით შეიძლება ცხოვრება გოლანდინში,—ამბობს მადლი,— მამინ როდესაც უსუფთაობის გამო კარში და კოსტანტინოპოლში არ შეიძლება ცხოვრება. ამასთანავე ამ ქალაქებში ჭირო მად-მადე გა- რინდება ხოლმე.»

* *

ქალაქებში და სოფლებში ქუჩები მავარის ქვეით მოკირწულულები და სუფთად დ- ცუელი უნდა იყვნენ, ამისათვის რომ წი- ნადმადე შემთხვევაში წვიმის დროს ქუჩები ჭაობებდა გადაიქცევიან ხოლმე, ხოლო სიარ- სის დროს—მტკრის გროვად, ანუ ზღვად; იმ ალგებში. სადაც ქვის სიძვირის გამო არ შეიძლება მოკირწულად, ამ სიძვის დროს ქუჩები წყლით უნდა ირწუვებოდეს ხოლმე; ამისათვის კარგი იქნება, რომ წყლიდან ქუ- ჩებში გავყვანილი იყვნენ მილები, საიდანაც წყლის გამოშვება შეიძლებაოდეს ქუჩების მო- სარწყვად. სახლების ბანები დაქანებულები უნდა იყვნენ, რომ წვიმის წყალს შეემლოს თავისუფლად დაქანება, რომ ადარ ჩავიფს სახლში. ქუჩებში გამოდებულ მტკვრს ამქ- ცრუი გავლენა კაცის თვალბზე და მთლან რ- აკებულებასე. ამისათვის მტკერი და ქუჩისი მ- განმკელი ნახირის განავალი უნდა აკარობს მ- სახლების ჰატარებისგან, და გაატარონ

ქალაქ გარეთ გადასურვლათ. ზოგიერთს ქალაქები, როგორც მაგალითად ჰეტერბერდი, ვენა, მიუნხენი, შუტგა და ეგვიპტე სდგანან კირიან ნადაგზე, რისაგამოც წამოსდგება ხალხე ივლიტების და თვალბის სტაკივაზი, თუმც რომ ამ ქალაქებს ძლიან სუფთად ინახამენ. ეს განსაკუთრებით აღთქმის ქვეყანაში სჩანს, სადაც არ შეგვიძლიან ისე გამოვიდეთ ქერაში, რომ ევლიან ნაბუის გადადგამსუ დაბრძკებულ მღონებებს არ შეგვადეთ.

* *

ზანთელში გვალვას დროს ქერებს მორწყვა ისე დიდ საჭიროებას შეადგენენ, რომ უნებურად გაჭკვირდები, თუ ასე უუფრადდებოთ რად უშეგენ ამ მოთხოვნილებას. ჩინელები ამ შემთხვევაში ძლიან შორს წაიდანენ. ესევე საჭიროან თვალის და ეინულის დასვეტა, რადესაც გაზანთელი მორწყვა.

* *

თუ დროით არ გავწმენდეთ ზოგადი ნივთების და სხვა უწმინდურებისაგან თვისი ზღაგებს, ბოსლებს, მამინ გაფუჭდება ჭერი და განდება გადადებო ჭირი. ძველი დროს კბიმების თხულებებში შეიძლება შეგვადეთ იმისთანან მანგალიებს, რომლებითაც დამტკიცდებან ის, რომ უწმინდურების ერთად შეტრება ქერებში და ორბოებში არის გამოჩენელი ციებ-ცხელებისა, რომლებიც ჭჭებოდნენ სიმუწლის გაწმენდის შემდეგ.

* *

ტორიან (მთებარე მიწა) ადგილებში, სასაივლანებოდ, განსაკუთრებით თვისი ადგილებში საყვება იმისთანან გაზი, ანუ ნივთი, რომელსაც მომწამლავი თვისება აქვს და რომლის უბრუნებელია ნაწილი არის გოგირდ-წყალბადი და ემზიან შ.ს.კ. რკინულობან, რომლებიც შეესება ამ გაზს მწრთივად შეადგება.

ზა. ამ გაზს აქვს საშინელი ცუდი სურნი და ემზიანებას გალავებულ ზოგადი კვერცხის სურს. ამ გაზის თვისება კარგად არის გამოკვლეული და წერილი ზარეთის სწავლულება-სგან, რადგან აქ ამ გაზით მუშა სდებან ძალიან ხშირად იწმინდება. იმ მუშების სხვაგვარება, რომლებიც ზარეთის თვისი ზღაგებს და სხვა უწმინდურებს სწმენდავს, შესდგება ორნა ორბოც და ათი კაცისაგან, (250), რომლებიც მომტკებელი ნაწილი სდებან და მანკი აგებულებისაგან არიან და ჭეხეთ მანკირები აგებულების შეილება, რომლებიც თავანთ მამების ხელობასვე იჭერენ; ასე განიჭეო ესენიტი კი ზემო ნათქვამი ზარეთისაგან (სიმურღლისაგან) ხშირად ზავათ სდებან. ამ.გის ორთქლი საფუთობით ძიელა ვრცელდება თვისი ადგილებში და ჭეხიან კაცს სხვა და სხვა ნაირ თვალბის ანთებს. ამ ცხნით მოწამლულ კაცებს დაუსუსტდებოთ ტანი, დაუსუსტდებანთ ტვინი, დაწოებენ ზოგადს და სხვა. რომლებიც მამინ გაჭჭრებან, რადესაც წმინდა ჭეხში გამოვლენ. თუ სდებო თვისი ზღაგე-შა მინკი ძლიან ბებრი არის, მამინ შიგმოთი მუშები ეტრცო შეუვირებენ და დეტემიან მარს, მესდტებულსავით, უგრძობლად და ზანდისხან იმუ ზღაგასვე მოკვებან. რადესაც სუსტათ მოწამლებიან, მამინ იგინი მურღის ტკივილს ჭეხობენ, დაინიანებან, დაწოებენ მადლა ხმით ევირილს და ზოგადენ, ზანდისხან კიდევ დაწოებენ თახთანს და გიჟსავით სიცილს იქამდის, სინამ ამ გვარ მდგომარებაში არიან და არ დაემართებან ან გულის წესილი და ან სიკვდილი.

* *

ზანთელში ის ზღაგები ძლიან საშიშებო სდებან, სადაც უწმინდურებს ჭეხან. ზოგადმთგანი დილით და ზოგად ღამით აივებან მომწამლავი ორთქლით. მენიერებს როგორც

ეს მოვლენს, ისე სხვა ბებრი მოვლინებებიც ჯერ ვერ ზუსტიათ, და მუშები კი გამოდელიბის ძლით, ბებრათ თუ ცოტად სინან. მანგალითებ არ შეგვიძლიან გავიგოთ ძლიან საშინელი გზები არც სურით და არც მედიცინურის გამოკვლევით, მამინ რადესაც გამოდელილი მუშა მამინვე გვიგებს მათ სურს და შეუძლიან ახსნას, მომწამლავი თუ უწმინდობის კაცის მომწამლელი გზების ორთქლი მამინ უფრო ვრცელდება, რადესაც თვისი ზღაგების ორბოებში ჩასხამენ ახალ ცივ წყლს გასწმენდად.

დიდ ქალაქებში ხმარობენ რამდენსამე საშუალბას უწმინდურების გასწმენდად: ერთი მანკიანი მდგომარებას იმში, რომ ქერებში გაივანთან თადებო წყლამდი, სინამანც ქალაქის უწმინდურება უნდა გადაივლენ წყლამდი, მანკამ ამას აქვს დამარბოლებელი მანკიება, მეორე მდგომარებას იმში, რომ უწმინდურება საცხარებოდ სხნსე მომარბით ჩათლან, მანკამ ისეც არ არის უნდავლელა; ევკლანსე ეკეთესი საშუალბას არის ისა, რომ ატმოსფერული დაწოლით გავიმორთო უწმინდურება, როგორც იტყვიან მანკ. ტურინში და მილანში.

* *

ეს საშუალბას უწმინდურების გასწმენდად არის ძლიან უბრლო და გამოვლილია ბიომტკის ინჟინერებისაგან. ამ მანკისათვის ორ რკინის ბოჩას და მანკებენ ურბოც და ზირთამდინ ავსებენ წყლით, რომელსაც მერე გადმამტკიან ჭეხის ტუმბოს შემწობით, ორ ბოჩას შუა გავათებულა და მანკად დახურული ნახტეტიდამ, ისე რომ ბოჩებში გავათებან უზერო სივრტე მერე მიიტანენ ამ უკანსკნელებს თვით კლავებთან ანუ ამ ადგილებთან, სადაც უწმინდურება მიდის და შეკრებენ მათ ზემო ნახტეტის, ეკეთებ

ბუღს კრანტუბით და ამასწუწნი ტრუბით (მილით), რამდის ერთი ბოლო ჩნჰეკუბუდი იქნება რამდომი, სადაც უწმინდურება არის შეგრაჰილა. ამასწუწნი ძლას ამ მამართუ-ღებისა ისე დიდაც, რომ 15 (თხუთმეტ) ან 17 (ჩვიდმეტ) წამს კრანტის მოჰკების დროს უშეაჩო სივრტე ბოჩკებისა გაიტყნება რ-მამა მუჰაფი უწმინდურებით, რომლებიც შე-ღიან აქ იმ ძლით ანუ ძლიერებით, რომ რამდომი დარჩენილ ქეების და აგურის ნატე-სებიც კი შეღიან.

(შემდეგი იქნება)

საქართველო

(დროებითი განკარგვის შესახებ).

გორაკუბანი.

აი ეს ერთი კვირა, რაც მლოცავეებითა და მსხვერპლებით საესე ურმებმა დიწყეს დენა გო-რი-ჯვარს. აი ის საღამოც, რომელსაც, დიდი ხნაია მოელოდნენ გორი-ჯვარის მლოცავეები: ეკლესიის გარეშემო ფერდობები საესე ვადა-კამარებული ურმებითა; ყველა ურემთან ანთია ისეთი ცეცხლი, რომ შორიდგან დაინახოს კა-ცმა, ეგონება ამერიკის პომპოსები იწყისო, აქ არი ერთი გამოუთქმელი ხაოსი ხალოსისა და პი-რუტყეებისა, მათი ყვირილისა და ბლაეილისა. სწორეთ ბაბილონის არევის სურათს ჰგავს ეს კარტინა თავის გარეგანი შეხედულობითა! ეკ-ლესიის გაღვანი, ოთახი და თითონ ეკლესი-აც საესე მლოცავეებითა, რომელთაც გააქეთ ერთი ყოფა და მსხვერპლებითა: ხორციითა და ფაშუშუნაწლეითა, და სხვა უწმინდურებითა..

აი ლოცვისათვისაც დარეკეს; ხალხი უფრო გაბლომადე ეკლესიაში და გაღვანიშიც; მს-ხვერპლი: ფული, ღვინო, პური, მატყლი, ერ-ბო, თაფლი ურიცხვი მოაქეთ; საწყალი მოხუ-ცებული სტაროსტა და დიაოქები ვერ ასულიან

დამწყალობლობას და წმინდა წყლით იღებან. რალაც ხმა და წივილი-კივილი გვემის ეკლესი-ის გაღვანიში... ერთი ლამაზ გასახეობარ ქა-რთველ ქალს გული შეუწუხდა, დაეცა და თე-პირი დაიმტერია. მკითხეთ—რათა? რათა? მათა რომ საწყალია მთელი ნახევარ საათი ერთი რა-ღაც რკინის ჯავი, სიმძიმით ორი ფუთი, თუ მეტი არა ნაკლები აღარ იქმებოდა, კისერზედ და მხრებზედ შემოხვეული ეკლესიის გარეშემო ატარა...

ლოცვაც გამოვიდა. ყველანი ვახშმის თე-დარიგს შეუდგნენ... ზოგმა კიდევ დაიბანაკა შიგ ეკლესიაში და გაღვანიში, სადაც სუფრა გაშალეს თავის დროს, ჩიბუხები და პაპრო-სებიც გააჩაღეს შიგ, თავის დროს ზურნა და ტლინკაც იყო. ამნარი ლოცვა და ლხინი ერთად არეული, ამნარი უოფა რამდონსამე დღეს გრძელდება ყოველ წელიწადს გორი-ჯვარს. ხალხი ყოველთვის ბლომით იკრებება აქ ახლო-მახლო სოფლებიდან და ხან შორეუ-ლებიც...

ყოველი ესე, უფ. რედექტორო, განა ზოგი-ერთ ძველ დროების და კერძო-თაყვანისმცემე-ლების ჩვეულებებს არ მოგაგონებთ?!...

ქ ზ.

გორის-ჯვარი, ნოემბრის 9.

რუსეთის ამბავი

შენი შენა საერთოთ ძროხეუ-ლის (შეკედის და სხვა თეთრეულის) კეთებაზე. — ჩვენმა ვახეთის მკითხველებმა კარგათ იც-ს რომ ვერეშაგინისაგან დაწყე-ბული საერთოთ ყველის კეთება და ყიღვა ძ-ლიან კარგათ გაიმართა რუსეთში, ბეგრს მას-რებში გლეხებს მიეცათ დიდი სარგებლობა ამით; ზოგან ყველისა და ერბოს წარმოებით სიღარიბე გლეხობაში თითქმის ამოიკეთა; მაგ-

რამ როგორც ბელოზერსკის ერობის ახაგი გემიტკიცებს ეს მშვენიერი ხელობა ყველგან კი არ ვარგობს. ბელოზერის უფდში ყველის კეთება ყოველთვის ცუდათ მიდიოდა. საერო გამგეობამ უყიდა გლეხებს ათი ძროხა იმ პი-რობით, რომ ამ ძროხების ფული გლეხებს ცოტა ცოტათ ვადენდათ რძის ძლევით, მაგრამ იმი-თიც არა ვარიდა რა. შეკრებილების თანხმო-ბით ერობის გამგეობა იძულებული შეიქნა გაე-ყინდა სულ მთლათ ყველის საკეთებელი შენო-ბები თავის კუთვნილი მოწყობილობით. ეს მა-გალითი ცხადათ გემიტკიცებს, რომ ამხანაგო-ბით ყველის კეთება მართლაც ისეთი საქმე კი არ არის, რომ ყოველგან კარგათ წაიედეს და სარგებლობა მისცეს მცხოვრებლებს, ოღონდ კი პირველ გამართონ ყველის საკეთებელი მო-წყობილობა. საცა რძე ძვირია იქ რასაკვირველია ამხანაგობით ყველის კეთება არ მოახერხდება. ბელოზერის უფდის გამგეობამ განიზარახა ყვე-ლის საკეთებლის გამართვა და რძე კი არსად იყო. მარტო ათი ძროხა, რომელნიც გამგეობამ იყიდა, რას იქმნოდა, მაშინ როდესაც კარგს ყვე-ლის ქარხანას მცოდნე კაცების აზრით ასი ძროხა მაინც უნდა ჰყავდეს. მაშ თუ ამ შემთხ-ვევაში საერო გამგეობის შემწეობით საქმეს არა გაუწყოზარა, თვითონ გამგეობის ბრალია და არა ყველის ხელობისა ამიტომ რომ თუ სადმე უნ-და ყველის საკეთებელი ქარხანა გამართონ და შემწეობა მისცენ, პირველათ კარგათ უნდა მო-საზრონ და გამოიკლიონ რა ნარიი ოჯახობა იმ ალაგას, საცა ყველის კეთებას იწყებენ და შემდეგ იმისი მგზავსი შემწეობა მისცენ.